

In deze rubriek gaan we dit jaar een aantal basisbeginselen onder de loep nemen; een duidelijk uitgangspunt voor beginners en mogelijk geeft het geroutineerde imkers te denken.

De kast gaat open

Het gedrag van de imker

Bijen vallen nooit aan, ze verdedigen zich. De meeste volken laten zich gewoonlijk goed behandelen maar kunnen tamelijk lastig worden als de imker te weinig rekening met ze houdt.

12 De imker moet leren zich aan de eisen van het bijenvolk aan te passen. Daarbij geldt in het algemeen: beweeg op een kalme, rustige manier. Stoot niet tegen kasten en ramen. Doe niet meer dan nodig, vermijd dat de kast te lang open is.

De imker beïnvloedt zelf het verdedigende gedrag. Als hij haastig, slordig en ruw werkt, roept hij agressie op. Dat kan zover gaan dat de bijen al bij het begin van een volgende behandeling volop agressief reageren. De tweede manier van invloed uitoefenen is met selecteren: verder kweken van volken die zich rustig gedragen en vermijden dat lastige volken zelf nieuwe koninginnen kweken. Vooral bij de rassen Buckfast en carnica is veel selectiewerk gedaan om de agressie te verminderen. Ook bij de gewone inlandse bij kan men met selectie op vriendelijk gedrag goede resultaten behalen.

Voorzorgsmaatregelen

Voordat de imker in een volk gaat werken, moet hij zich afvragen hoe de bijen daarop zullen reageren. Een volk laat zich het best behandelen als het een leggende moer heeft en broed in alle stadia; als er dracht is en het volk volop vliegt; bij een temperatuur van $\pm 20^\circ\text{C}$ en een normale luchtvochtigheid met weinig of geen wind.

De behandeling wordt moeilijker als volken honger hebben door gebrek aan dracht. Dat doet zich vooral voor van half juli tot half september. De volken zijn groot en er is weinig nectar en stuifmeel te halen. Ook volken zonder koningin kunnen behoorlijk agressief zijn, net als die op een bijzondere dracht zoals koolzaad of mosterd. Onweer, of een grote kans daarop, is funest.

Vermijd het onder deze ongunstige omstandigheden in de bijenvolken te werken. Stel de handeling uit tot

betere tijden. Neem de nodige voorzorgsmaatregelen als het toch moet:

- eventuele burens waarschuwen. Overlast voorkomen is beter dan je er later voor te verontschuldigen.
- zorg ervoor dat alle materialen en gereedschappen die je nodig hebt klaar staan.
- het volk waarin je moet werken zo kort mogelijk open laten staan en het deel van de kast waar je niet hoeft te zijn, afdekken met een vochtige doek.
- breek de werkzaamheden af als het volk agressief wordt wacht op betere omstandigheden.

Als je een bijenvolk stoort, bruist het op. Het maakt meer 'lawaaï'. Als kasten naast elkaar staan op houten balken, beïnvloedt geluid van het gestoorde volk de buurvinken. Deze worden al onrustig voordat de imker aan ze werkt. Een opstelling op losse onderstellen, voorkomt doorgeven van onrust van het ene volk aan het andere. Werken met blote handen is niet verplicht maar men werkt er behoedzamer door waardoor het volk rustiger blijft. Als de imker zijn handen insmeert met echte lijnolie (schilder) of kruidnagelolie (drogist) zijn er minder steken.

Het gebruik van rook bij

Imkers gebruiken geen rook om de bijen af te schrikken. Rook heeft een andere functie. Wanneer bijen rook ruiken, nemen ze honing op. Daar gaan ze wel tien minuten of langer mee door. Volgezogen bijen reageren minder agressief.

Tijdens het werk geeft de imker regelmatig wat rook over de plaats waar hij bezig is. De bijen blijven daar dan beter weg en de imker kwetst ze niet. Als het volk erg onrustig is, werkt rook averechts. Het lokt agressie uit (de bijen vallen de pijp zelfs aan) en is dan niet meer bruikbaar. De kast moet nu zo snel mogelijk dicht. Hoewel rook handig is, laat het ongewenste stoffen achter, met name in de honing. Geef daarom altijd bescheiden rook.

Als alternatief kan de imker bij warm weer de bijen ook met een plantenspuit besproeien met water. De fijne nevel maakt de bijen nat waardoor ze terug wijken en minder goed op kunnen vliegen. Bij koud weer is het niet bruikbaar omdat natte bijen dan kunnen verkleumen en sterven.

Het openen van een bijenkast

Veel imkers geven eerst wat rook door het vlieg gat. Het proces van zich volzuigen begint. Neem pas na ongeveer twee minuten het dak van de kast. Steek vervolgens de beitel onder de dekplank en blaas een pufje rook naar binnen. Even wachten en daarna de dekplank afnemen en tegelijk rook geven. Kijk meteen op de onderkant van de dekplank, de koningin zou erop kunnen lopen. Zitten er veel bijen op? Houd de plank boven de kast en geef een flinke tik. De meeste bijen vallen eraf, terug in het volk. Als de kast uit twee of meer bakken bestaat en de imker wil eerst in de onderste bak(ken) werken, is het beter eerst de broedkamers los te maken in plaats van de dekplank. Men kan dan de bovenste bak(ken) afnemen en de dekplank op zijn plaats laten. Dat is bevorderlijk voor de rust.

Broedkamers van elkaar nemen

Ga bij het losmaken als volgt te werk: Wring de beitel tussen de bakken en maak daarmee een kleine opening. Blaas wat rook door naar binnen, de bijen wijken terug. Maak de spleet groter en kijk of alle ramen van de bak erboven los zijn. Is dat niet zo, steek dan de vastzittende ramen los met de beitel en geef steeds een beetje rook. Men kan de bovenbak stutten met een blokje hout of zoiets, zodat men beide handen vrij heeft om te werken.

Bij het weer op elkaar zetten van de bakken moeten we opletten geen bijen te pletten. Ga als volgt te werk: Blaas wat rook onder de bak die teruggeplaatst moet worden. De bijen die onder tegen de ramen zitten, gaan naar boven. Blaas wat rook over de bak waar de andere bak weer bovenop moet. Boven- en onderkant

zijn nu even vrij van bijen. Zet de terug te plaatsen bak met de voorrand voor op de kast, kijk even tussen de twee bakken. Boven en onder geen bijen te zien? Dan snel laten zakken. Wel bijen te zien, dan even wat rook inblazen. Zo zet men de bakken op een bijenvriendelijke manier terug.

Bij grote ingrepen begint men het best in de onderbak. Daar is het werken moeilijker omdat daar de meeste vlieg- en wachtbijen zitten. Zij steken eerder dan jonge bijen. Als men de onderbak het laatst aanpakt, komen er tijdens het werk almaar meer bijen in. Alle bijen die uit de bovenbakken opvliegen komen door het vlieg gat in die onderbak met als gevolg dat die uitpuilt van de bijen.

Raampjes uitnemen

Als we in een volk werken is het bijna niet te doen om geen bijen plat te drukken bij het hanteren van raampjes. Het kan ook de koningin zijn die op die manier verloren gaat. Bijen die platgedrukt worden, geven alarmgeur af en lokken daarmee steekgedrag uit. Het is dus zaak om voorzichtig te werken. Bijen besmeren alles in de kast met propolis en daarmee worden de ramen als het ware vastgelijmd. Daarom moeten de ramen eerst losgemaakt worden, voordat ze eruit kunnen. Een goede werkwijze is de volgende: leg een doek over de bak waarin gewerkt moet worden. Sla de doek aan de voorkant terug zodat alleen de oren van de ramen zichtbaar zijn. Wrik nu alle raampjes los met smal gereedschap. Met zo'n een smal ding is de kans bijen te beschadigen kleiner. Sla de doek terug en ga aan de andere kant op gelijke wijze te werk. Nu hoeft het werken in het volk niet telkens onderbroken te worden om een raampje los te maken.

De koningin bevindt zich meestal in het broednest, midden in het volk. Om te voorkomen dat we haar kwetsen, kunnen we het best beginnen met het voorzichtig uitnemen van één van de ramen aan de zijkant van de bak. Zet het raam zeker niet los op de grond waardoor er vuil aan komt en de opzittende bijen overal heen lopen. Hang het, na inspectie, in een lege zesramer en sluit deze af. Doe dat zeker in de nazomer omdat er dan geen dracht meer is en een onbeschermd raampje maar al te gauw roverij uitlokt. Ook het raam ernaast zo behandelen. Er is nu ruimte om de overige ramen uit te kunnen nemen zonder ze langs elkaar te moeten schuiven. Door het schuiven komen er bijen in de knel, dat maakt ze agressief en kost onherroepelijk een keer het leven van de moeder. Let erop volgorde en stand van de ramen bij het terughangen niet te wijzigen.